

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

Інститут економіки та менеджменту

Кафедра фінансів

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова методичної ради ІФНТУНГ
проф. Мандрик О.М.
« 2021 р.

ПРОТИДІЯ ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ (ФОРЕНЗІК)
(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

Другий (магістерський) рівень
(рівень вищої освіти)

галузь знань

усі галузі знань
(шифр і назва)

спеціальність

усі спеціальності
(шифр і назва)

освітня програма

всі освітні програми
(назва)

вид дисципліни

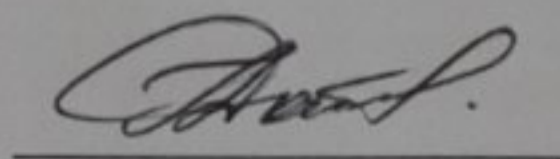
вільного вибору з загальноуніверситетського каталогу
обов'язкова /вибіркова

Івано-Франківськ-2021

Робоча програма дисципліни «Протидія фінансовому шахрайству (форензик)» для студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Розробник:

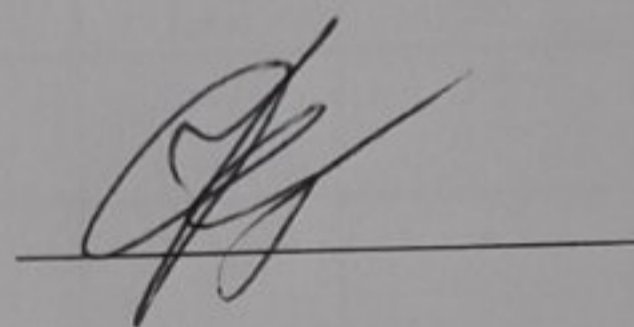
доцент кафедри фінансів, к.е.н.

Данилюк-Черних І.М.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фінансів
Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри фінансів

проф. Фадєєва І.Г.

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «Протидія фінансовому шахрайству (форензик)» згідно з чинним РНП, розподіл по семестрах і видах навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни

Найменування показників	Всього		Розподіл по семестрах			
			Семестр <u>3</u>		Семестр _____	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	4	4	4	4		
Кількість модулів	1	1	1	1		
Загальний обсяг часу, год	120	120	120	120		
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	24	8	24	8		
лекційні заняття	12	4	12	4		
семінарські заняття	-	-	-	-		
практичні заняття	12	4	12	4		
лабораторні заняття	-	-	-	-		
Самостійна робота, год, у т.ч.	96	112	96	112		
виконання індивідуального завдання	15	-	15	-		
виконання розрахункових робіт	-	-	-	-		
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	10	12	10	12		
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	25	44	25	44		
підготовка до практичних занять та контрольних заходів	16	26	16	26		
підготовка звітів з лабораторних робіт	-	-	-	-		
підготовка до екзамену	30	30	30	30		
Форма семестрового контролю	Іспит		Іспит			

2 МЕТА ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В усьому світі зростає кількість злочинів економічної спрямованості, що завдають шкоди людям, організаціям та навіть країнам. Розслідувати такі злочини стає складніше: разом із глобалізацією, шахрайство та економічна злочинність активно поширюються у всьому світі та постійно набувають нових форм. Головний акцент у вивченні дисципліни робиться на визначені можливостей виявлення та запобігання фінансовому шахрайству як злочину у сфері господарської діяльності, що є суспільно небезпечним діянням, створює серйозну загрозу розвитку фінансових інститутів держави, завдає збитків комерційним банкам, кредитним установам та державі загалом.

Мета вивчення дисципліни – формування у майбутніх фахівців теоретичних знань щодо сутності фінансових шахрайств та особливостей їхнього прояву у різних сферах економічної діяльності, опанування практичних способів протидії злочинним діям шахраїв.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен демонструвати такі результати навчання через знання, уміння та навички:

- детально розуміти показники і зміст фінансової, бухгалтерської, статистичної, податкової та іншої звітності державних і недержавних господарських структур, як основного інформаційного джерела для форензіку;
- проводити аналітичні дослідження змін економічних процесів і явищ суспільства на сучасному етапі його розвитку;
- знати чинне законодавство з правових питань у частині вживання конкретних заходів впливу до відшкодування нанесених збитків і втрат грошових коштів та майна;
- робити обґрунтовані, логічні та об'єктивні висновки за результатами проведеного форензіку.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів наступних **компетентностей**:

загальних:

- Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;
- Здатність застосовувати знання на практиці;
- Здатність взаємодіяти з іншими людьми в конструктивному ключі, навіть при вирішенні складних питань.

фахових:

- Здатність аналізувати та робити оцінювання вітчизняного і зарубіжного досвіду становлення і розвитку знань про фінансові шахрайства та встановлення відповідальності за їх скоєння;
- Здатність до виявлення ознак шахрайських дій з боку окремих осіб чи груп осіб та запровадження ефективних способів протидії їм;
- Здатність до виявлення ознак фальсифікацій у фінансовій звітності економічних суб'єктів.

Результати вивчення дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

- Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;
- Абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- Аналізувати та оцінювати вітчизняний і зарубіжний досвід становлення та розвитку знань про фінансові шахрайства;
- Знати нормативно-правову базу з питань встановлення відповідальності за скоєння шахрайств.

3 ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять з дисципліни «Протидія фінансовому шахрайству (форензик)» характеризує таблиця 2.

Таблиця 2 – Тематичний план лекційних занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
М 1	Протидія фінансовому шахрайству	12	4		
ЗМ1	Сутність шахрайства та його ознаки	2			
	Поняття, характерні ознаки та особливості шахрайства. Форми та види шахрайства. Сутність фінансових шахрайств. Загальна характеристика фінансових шахрайств за сферами здійснення злочинів			1,2,3,4	
ЗМ2	Фінансові шахрайства у банківській сфері та способи протидії їм	2			
	Фінансові шахрайства у банках та їх класифікації. Характеристика шахрайств у банківській сфері за суб'єктом їх вчинення. Шахрайства, вчинені працівниками банківської установи, та способи протидії їм. Шахрайства клієнтів банку з кредитами та способи їх запобігання. Шахрайства, вчинені третіми особами та способи убезпечення від них. Політика запобігання шахрайству банку			1,2,5,6	
ЗМ3	Фінансові шахрайства у сфері страхування	2			
	Сутність та класифікація шахрайств у сфері страхування. Учасники страхового ринку та їх характеристика. Характеристика шахрайств у сфері страхування за суб'єктом їх вчинення. Способи виявлення та уникнення страхових шахрайств			1,3,4,8	
ЗМ4	Протидія шахрайствам в діяльності підприємства	2			
	Шахрайства в діяльності підприємства: сутність та особливості. Характеристика шахрайств в діяльності підприємств за суб'єктом їх вчинення. Шахрайства найманих працівників та способи протидії їм. Шахрайства з боку постачальників і клієнтів та способи їх уникнення. Шахрайства з боку керівників та менеджерів підприємства та способи їх виявлення			1,3,7,8	

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
ЗМ5	Шахрайства з фінансовою звітністю, способи їх виявлення та попередження	2			
	Фальсифікація фінансової звітності. Способи та наслідки фальсифікації фінансової звітності. Методи виявлення фальсифікацій та запобігання шахрайств з фінансовою звітністю. Внутрішній та зовнішній аудит. Корпоративний контроль			1,3,7,8	
ЗМ6	Шахрайства у бюджетно-податковій сфері	2			
	Шахрайства у бюджетній сфері. Шахрайства у сфері публічних закупівель. Методи корупції у бюджетній сфері. Шахрайства у податковій сфері. Митне шахрайство.			1,4,7,8	

Всього: модуль – 1, змістових модулів – 6

3.2 Теми практичних занять

Теми практичних занять дисципліни «Протидія фінансовому шахрайству (форензик)» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Теми практичних занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	Порядковий номер	розділ, підрозділ
М 1	Протидія фінансовому шахрайству	12	4		
ЗМ1	Сутність шахрайства та його ознаки	2			
П1	Обман і зловживання довірою як основні форми шахрайства. Особливості використання прийому "зловживання довірою". Основні методи запобігання			1,2,3,4	
ЗМ2	Фінансові шахрайства у банківській сфері та способи протидії їм	2			
П2	Різновиди фінансових шахрайств, що здійснюється комерційними банками та їх клієнтами			1,2,5,6	
ЗМ3	Фінансові шахрайства у сфері страхування	2			
П3	Основні заходи протидії страховим шахрайствам. Самозахист. Попередження страхових зловживань			1,3,4,8	

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	Порядковий номер	розділ, підрозділ
ЗМ4	Протидія шахрайствам в діяльності підприємства	2			
П4	Внутрішній аудит як спосіб запобігання шахрайств на підприємстві			1,3,7,8	
ЗМ5	Шахрайства з фінансовою звітністю, способи їх виявлення та попередження	2			
П5	Методи виявлення фальсифікацій та запобігання шахрайств з фінансовою звітністю			1,3,7,8	
ЗМ6	Шахрайства у бюджетно-податковій сфері	2			
П6	Статистичні дані про обсяги здійснених шахрайств та завдані збитки для бюджету			1,4,7,8	

3.3 Завдання для самостійної роботи студента

Перелік матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Матеріал, що виноситься на самостійне вивчення

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, що виноситься на самостійне вивчення	Обсяг годин	Література	
			порядковий номер	розділ, підрозділ
М 1	Теоретичні основи управління розвитком людських ресурсів	30		
ЗМ1	Сутність шахрайства та його ознаки	4		
	Психологічний механізм реалізації злочинного діяння (діяльності). Мотивація шахрайства. "Трикутник шахрайства". Обставини, що обумовлюють вчинення шахрайств.		1,2,3,4	
ЗМ2	Фінансові шахрайства у банківській сфері та способи протидії їм	2		
	Шахрайства з банківськими картками. Розкрадання з використанням електронної обчислювальних машин, телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж та систем		1,2,5,6	
ЗМ3	Фінансові шахрайства у сфері страхування	2		
	Громадські організації у боротьбі зі страховими шахрайствами. Співпраця та обмін інформацією між страховиками, органами нагляду та детективними агентствами.		1,3,4,8	

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, що виносяться на самостійне вивчення	Обсяг годин	Література	
			порядковий номер	розділ, підрозділ
ЗМ4	Протидія шахрайствам в діяльності підприємства	4		
	Відповідальність за шахрайства у Кримінальному кодексі України. Критерії встановлення відповідальності та передбачені форми покарання.		1,3,7,8	
ЗМ5	Шахрайства з фінансовою звітністю, способи їх виявлення та попередження	2		
	Відповідальність за вчинення шахрайств з фінансовими ресурсами та фальсифікацію фінансової звітності. Відповідальність за ухилення від сплати обов'язкових платежів.		1,3,7,8	
ЗМ6	Шахрайства у бюджетно-податковій сфері	2		
	Роль КРУ у здійсненні державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у суб'єктів господарювання державного сектору економіки		1,4,7,8	

3.4 Елементи тем для здобувачів освіти, які навчаються за дуальною формою здобуття освіти

Елементи тем для здобувачів освіти, які навчаються за дуальною формою здобуття освіти, що виносяться для вивчення на підприємствах та організаціях, наведені у таблиці 5.1, 5.2

Таблиця 5.1 – Тематичний план лекційних занять, що виносяться для вивчення на підприємствах та організаціях

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин
М 1	Протидія фінансовому шахрайству	6
ЗМ1	Сутність шахрайства та його ознаки	2
Т1	Поняття, характерні ознаки та особливості шахрайства. Форми та види шахрайства. Сутність фінансових шахрайств. Загальна характеристика фінансових шахрайств за сферами здійснення злочинів	
ЗМ4	Протидія шахрайствам в діяльності підприємства	2
Т4	Шахрайства в діяльності підприємства: сутність та особливості. Характеристика шахрайств в діяльності підприємств за суб'єктом їх вчинення.	
ЗМ6	Шахрайства у бюджетно-податковій сфері	2
Т6	Шахрайства у бюджетній сфері. Шахрайства у сфері публічних закупівель. Методи корупції у бюджетній сфері	

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин
М 1	Протидія фінансовому шахрайству	
ЗМ1	Сутність шахрайства та його ознаки	6
П1	Обман і зловживання довірою як основні форми шахрайства. Особливості використання прийому "зловживання довірою". Основні методи запобігання	2
ЗМ3	Фінансові шахрайства у сфері страхування	2
П3	Основні заходи протидії страховим шахрайствам. Самозахист. Попередження страхових зловживань	
ЗМ6	Шахрайства у бюджетно-податковій сфері	2
П6	Статистичні дані про обсяги здійснених шахрайств та завдані збитки для бюджету	

3.5 Індивідуальні завдання

25.10.21

Івано-Франківський
національний
технічний університет
нафти і газу
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
БІБЛІОТЕКА

Тематика та зміст індивідуальних завдань, що виконується студентами, визначаються індивідуальним варіантом виконання завдання. Тематика індивідуального проектування сприяє формуванню у студентів компетентностей та результатів навчання, наведених у розділі 2 робочої програми.

Індивідуальні завдання студента як спеціальний розділ входять у методичні вказівки до вивчення дисципліни.

Інші види самостійної роботи та загальний її баланс характеризує таблиця 1.

4 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Основна література

1. Калюжний А.В. Шахрайство з фінансовими ресурсами / А.В. Калюжний. – Одеса : Приста, 2016. – 215 с.
2. Подольчак Н. Ю., Карковська В. Я. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки / Н. Ю. Подольчак, В. Я. Карковська. – Львів: Вид-во Львів. Політехніки. – 2018. – 268 с.
3. Чуницька І.І. Заходи запобігання фінансовому шахрайству та легалізації коштів, зароблених злочинним шляхом / І.І. Чуницька // Проблеми економіки № 2, 2017. – С.282-291.
4. Шевченко А. М. Зловживання та махінації на ринку фінансових послуг: методи боротьби, засоби протидії / А. М. Шевченко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 7. – С.767-771.

- Мельник С. С. // Вісник Університету банківської справи. – 2017. – № 1. – С.65-70.
6. Мельник С. С. Механізми боротьби з фінансовим шахрайством у комерційному банку / С. С. Мельник // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 26-2. – С.97-102.
7. Савченко А. В., Шуляк Ю. Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження : монографія / А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк. – К. : Вид-во ТОВ "НВП "Інтерсервіс", 2013. – 216 с.
8. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. К.: Хай-ТекПрес, 2010. 624 с

4.3 Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 г. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями).
5. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII.
6. Закон України „Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” від 21.12.2017 р. № 2258 – VIII. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist>
7. Кримінальний кодекс України (поточна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
9. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua.
10. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
11. Державна служба статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua.
12. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>

5 ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції з дисципліни проводяться із використанням демонстраційного супроводу, що містить значну кількість рисунків, схем, таблиць, наочного матеріалу. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при викладенні теоретичного матеріалу застосовуються активні методи навчання, проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

При вивченні дисципліни відповідно до наказу №150 від 24.06.2021р. використовуються такі методи навчання, а саме: МН 1 – словесні методи (МН 1.1 – лекція, МН 1.2 – розповідь-пояснення, МН 1.3 – бесіда); МН 2 – наочні методи (МН 2.1 – ілюстрування, МН 2.4 – комп'ютерні і мультимедійні методи); МН 3 – практичні методи (МН 3.3 – лабораторні роботи); МН 4 – індуктивний; МН 5 – дедуктивний; МН 7 – аналітичний; МН 8 – синтетичний, МН 9 – порівняння, МН 10 – узагальнення, МН 11 – конкретизація, МН 12 – виокремлення основного, МН 16 – евристичний, МН 17 – дослідницький, МН 18 – методи самостійної роботи вдома, МН 19 – робота під керівництвом викладача, МН 20 – інтерактивні методи (МН 20.2 – дискусія, диспут, МН 20.7 – бесіда-діалог).

6 ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Усі види робіт слід виконувати вчасно, щоб зберігати загальний темп курсу, котрий сприяє ефективному засвоєнню матеріалу. Наслідками пропущених занять без поважних причин, зазвичай, стають додаткові види самостійної роботи (домашня контрольна робота, усна відповідь, тестовий контроль, презентація).

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу.

Система оцінювання – оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: лекції – 30% семестрової оцінки, практичні роботи – 70 % семестрової оцінки.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Контроль знань студентів здійснюється за принципами кредитно-модульної системи і складається з поточного, модульного та підсумкового контролю. Заходи поточного контролю (тестові завдання, розв'язання задач, виконання розрахункових робіт, опитування за темами лекційного матеріалу та питаннями, що виносяться на самостійне опрацювання, доповіді та реферати) проводяться під час аудиторних занять.

Оцінювання знань студентів проводиться за результатами комплексних контролів за змістовими модулями. Модульний контроль за кожним змістовим модулем передбачає контроль теоретичних знань і практичних навиків, самостійної та індивідуальної роботи.

Схема нарахування балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни наведено в таблиці 6.

Таблиця 6 – Схема нарахування балів у процесі оцінювання знань студентів з дисципліни «Протидія фінансовому шахрайству (форензик)»

Види робіт, що контролюються	Максимальна кількість балів
МФО 8 - тестовий контроль засвоєння теоретичних знань модуля М1	30
Контроль засвоєння практичних навиків модуля М1, в т.ч.:	50
МФО 5 - усний контроль по ЗМ 1	5
МФО 6 - письмовий контроль по ЗМ 2	10
МФО 5 - усний контроль по ЗМ 3	5
МФО 5 - усний контроль по ЗМ 4	10
МФО 6 - письмовий контроль по ЗМ 5	10
МФО 6 - письмовий контроль по ЗМ 6	10
контроль виконання індивідуальної роботи	20
Усього	100

8 ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Підсумкове оцінювання диференційного заліку з дисципліни проводиться відповідно до вимог чинного Положення «Про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу студентів» відповідно до чинної шкали оцінювання, що наведена нижче.

Національна	Університетська (в балах)	ECTS	Визначення ECTS	Рекомендована система оцінювання згідно із наказом МОіНУ № 48 від 23.01.2004р.
Відмінно	90-100	A	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100 (відмінно)
Добре	82-89	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	75-89 (добре)
	75-81	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	
Задовільно	67-74	D	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	60-74 (задовільно)
	60-66	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	
Незадовільно	35-59	FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік або скласти екзамен	35-59 (незадовільно із можливістю повторного складання екзамену)
	0-34	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	0-34 (незадовільно із обов'язковим повторним вивченням модуля)